

ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT ÎN DOCUMENTE NEMȚENE. 550 DE ANI DE LA URCAREA PE TRONUL MOLDOVEI

Gheorghe Radu

Abstract

The 14 th april 2007 we celebrate 550 years from the enthronement in Moldavia of the man who remained in the roumanian history as Stephen the Great and the Saint.

In the Neamț county archives we can find a lot of documents regarding the man who ruled Moldavia for 47 years, 2 months and 18 days.

The most precious artefact is a row silk who represent the face of the voivode Stephen the Great and the Saint surrounded by his most important battles, including the dates and some informations about the retreat of the moldavian army after the Războieni battle.

Există intuiții profunde în conștiința popoarelor, în virtutea cărora, în momentele de cumpănă, ele își încredințează soarta în singurele mâini care o pot apăra cu vitejie și o pot transmite neîntinată urmașilor.

Începând din primăvara anului 1457 - 12 aprilie și până la 2 iulie 1504, 47 de ani, 2 luni și 18 zile, cât a durat domnia Moldovei sub Ștefan cel Mare și Sfânt, a fost cea mai fertilă din întreg Evul Mediu românesc. De numele lui sunt legate întărirea autorității domnești, organizarea și prosperitatea economică a țării, apărarea independenței statului moldovean, printr-un șir de victorii de prestigiu care au oprit înaintarea stăpânirii otomane.

Documentele de arhivă păstrate la Direcția județeană Neamț a Arhivelor Naționale, consemnează cinstirea marelui voievod – rămas în conștiința locuitorilor acestor meleaguri în balade și legende – cu ocazia comemorării a 400 de ani de la trecerea în neființă a celui ce a „păstorit” Moldova „în glorie și prestigiu nemaîntâlnit”.

Astfel, în fondul familial „Sturdza - Miclăușeni”, „Revizoratul școlar județul Neamț” și „Documente și scrisori răzlețe” sunt informații deosebit de valoroase care se referă la comemorarea domnitorului moldovean în ziua de 2 iulie 1904, în toate școlile primare și gimnaziale, biserici și alte instituții din județul Neamț.

În corespondența dintre Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice cu Ministerul de Război reiese că s-au luat măsuri pentru „aniversarea a 400 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare”, în ziua de 2 iulie 1904”, prin serbări „în toate școlile din țară, printr-un serviciu religios în care să se pomenească de marele domn cu căpitani și ostași lui, urmat de coruri școlare și de discursuri, încă din 25 februarie 1904, când se dă o circulară către toate școlile din țară, de către ministerul de resort.

Pe meleagurile dintre Bistrița, Moldova și Siret s-a oficiat, în instituțiile amintite, începând de „la ora 9 dimineața (2 iulie 1904 - n.n.), o panachidă pentru pomenirea lui Ștefan Vodă, a căpitaniilor și ostașilor lui, căzuți în lupta pentru apărarea și întregirea pământului românesc” Stau mărturie comemorările care au avut loc în școlile din comunele Bălțătești, Băra, Bârgăoani, Bozieni, Filioara, Dobreni,

Dragomirești, Dulcești, Gherăiești, Girov, Gârcina, Grumăzești, (Elisabeta Doamna – n.n.), Sagna, Săbăoani, Talpa, Timișești, Urecheni, Valea Ursului etc. La aceste manifestări s-au recitat „poezii ca: Ștefan cel Mare la Cetatea Neamțului, Daniil Sihastrul, Peneș Curcanul, Santinela Română, Mult e dulce și frumoasă limba ce vorbim, Tatăl lui Neacșu, Odă ostașilor Români, Deșteaptă-te române, Trăiască Regele, Șoimii de la Războieni, Inclusiv povestirile „Ștefan cel Mare și Codru”, „Plugarul Român”, o povestire istorică a bătăliei de la Războieni”

La sfârșit de veac XIX și începutul secolului XX, figura lui Ștefan cel Mare și Sfânt strălucea în conștiința românilor și oamenilor din această parte a țării, asemenea altor mari conducători de țară din Evul Mediu românesc: Alexandru cel Bun, Mircea cel Bătrân, Vlad Țepeș, Mihai Viteazul etc. Așa cum spunea învățătorul N. Teofănescu din Gârcina, la serbările de sfârșit de an 1904, „acești domni s-au luptat contra dușmanilor noștri, punându-și viața în pericol de moarte, numai pentru a ne lăsa nouă urmașilor o țară bogată și frumoasă” Se sublinia în același timp vitejia fără seamăn a ostașilor lui Ștefan, precum și „tactica de luptă justă în fața puhoiului turcesc” Nu întâmplător, la Direcția județeană Neamț a Arhivelor Naționale, se păstrează și o eșarfă din borangic, datând din 5 iunie 1883, având ca editor pe Em. Negruzi și autor pe Roteanu, în care este reprezentată statuia lui Ștefan cel Mare și Sfânt din fața Palatului Culturii din Iași, înconjurată de două desene cu victoriile în luptă ale marelui domnitor. Este vorba de „Bătălia de la Baia” (Lupta de la Baia din 14-15 decembrie 1467 cu armata ungară condusă de regele Matei Corvin n.n.) și „Bătălia de la Cosmin” (Lupta din Codrii Cosminului cu armata polonă condusă de regele Ioan Albert – n.n.); alte două desene reprezintă pe „Ștefan cel Mare la Cetatea Neamț” (după bătălia de la Războieni din 26 iulie 1476 – apropo de poezia „Muma lui Ștefan cel Mare” a lui Dimitrie Bolintineanu – n.n.)” și al doilea desen „Testamentul politic al lui Ștefan cel Mare la 1504” (amintind de piesa de teatru a lui Barbu Ștefănescu Delavrancea, „Apus de Soare”, în care voievodul moldovean ar fi spus credincioșilor săi că „Moldova nu este a mea, nu este a voastră, ci este a urmașilor, urmașilor voștri în vecii vecilor – n.n.); partea de sus cuprinde, de o parte și alta a eșarfei, steagul Moldovei cu zimbbru.

În încheiere, amintim și faptul că în unele locuri s-au păstrat legende referitoare la strategiile folosite de Ștefan cel Mare și Sfânt în urma unor înfrângeri vremelnice, așa cum a fost cea de la Valea Albă – Războieni. Astfel, în „Dicționarul geografic al județului Neamț” din 1890, al lui C. D. Gheorghiu, se consemnează un deal numit „Cetățuia” din partea de nord a satului Ruginoasa, comuna Dulcești, „cu un povârniș de 290 de m. înălțime” Aici, se observă la sfârșitul veacului XIX, pe coastele sale de jur împrejur, „niște urme de valuri ce par a fi fost odinioară marginile șanțurilor unui lagăr întărit, precum și niște ridicături ce formau apărările lor” Legenda spune că în acest loc viteazul domnitor s-a retras cu rămășițele oștirii sale în urma războiului de la Valea Albă, dealul „fiind acoperit cu codrii seculari”

Toate acestea demonstrează iubirea de către locuitorii acestor plaiuri moldave a marelui conducător de neam, pentru faptele sale de vitejie în apărarea ființei noastre naționale.

Bibliografie selectivă

1. Direcția județeană Neamț a Arhivelor Naționale, fond „*Revizoratul școlar județul Neamț*”, dosar 557/ 1904.
2. Direcția județeană Neamț a Arhivelor Naționale, fond familial „*Sturdza Miclăușeni*”, dosar 138/1904.
3. Direcția județeană Neamț a Arhivelor Naționale, fond „*Documente și scrisori răzlețe*”, dosar 114/1883.
4. C. D. Gheorghiu, „*Dicționarul geografic asupra județului Neamț*” 1890.